

Osobní asistence

- zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách s účinností od 1.1.2007

Sociální služby se dělí na:

- služby sociální péče (osobní asistence)
- sociální poradenství
- služby sociální prevence

Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba je poskytována bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob či při činnostech, které dotyčný potřebuje.

Cílem služby osobní asistence je pomoci člověku tak, aby prostřednictvím aktivní spolupráce s osobním asistentem zvládl ty činnosti, které by dělal sám, kdyby nebyl zdravotně postižen.

Formy služby:

- terénní – služba je poskytována v přirozeném prostředí uživatele
- individuální – služba je poskytována jednotlivci
- seburčující – uživatel sám určuje, jakým způsobem, kdy a kde bude služba probíhat, uživatel si sám proškolí asistenta
- řízená – asistent provádí službu podle pokynů a instrukcí třetí osoby (rodičů, zákonného zástupce) s maximálním ohledem na uživatele a jeho potřeby. Tato forma služby je poskytována dětem a dospělým osobám se zdravotním postižením, které mají svého zákonného zástupce.

Služba zahrnuje dle prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb. zejména tyto základní činnosti:

- pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu
 - pomoc a podpora při podávání jídla a pití
 - pomoc při prostorové orientaci, samostatném pohybu ve vnitřním i vnějším prostoru
 - pomoc při oblékání a svlékání včetně speciálních pomůcek
 - pomoc při přesunu na lůžko nebo vozík
- pomoc při osobní hygieně
 - pomoc při úkonech osobní hygieny
 - pomoc při použití WC
- pomoc při zajištění stravy
 - pomoc při přípravě jídla a pití
- pomoc při zajištění chodu domácnosti
 - pomoc s úklidem a údržbou domácnosti a osobních věcí
 - nákupy a běžné pochůzky
- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti
 - pomoc a podpora rodině v péči o dítě
 - pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob

- pomoc s nábivkem a upevňováním motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
 - doprovázení do školy, školského zařízení, zaměstnání, k lékaři, na zájmové a volnočasové aktivity, na orgány veřejné moci a instituce poskytující veřejné služby a doprovázení zpět
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
 - pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů
 - pomoc při vyřizování běžných záležitostí

Osobní asistent

Asistentem se může stát bezúhonná osoba starší 18 let s plnou způsobilostí k právním úkonům.

Požadavky na asistenta:

- motivace k práci
- dobrý zdravotní stav
- fyzická zdatnost
- komunikativnost
- empatie
- časová přizpůsobivost
- zodpovědnost
- vyspělé morální zásady
- schopnost pracovat dle konkrétních požadavků klienta, zejména v oblasti stravování, osobní hygieny, oblékání, pohybu, překonávání bariér, při komunikaci, při kontaktu se společenským prostředím, při zajištění chodu domácnosti, péči o děti, rodinu.

Povinnosti asistenta:

1. Dodržování asistenčních časů.
2. Výkaz poskytované služby (pokud je přes organizaci)
3. Dodržování práv uživatele a etického kodexu organizace
4. Účast na supervizích
5. Povinné vzdělávání

Práva asistenta:

1. Asistent má právo na slušné a ohleduplné zacházení ze strany organizace i uživatele.
2. Asistent má právo odmítnout provést úkon, který je v rozporu s právními a morálními normami.
3. Asistent má právo na to, aby mu uživatel poskytl prostor a čas na užívání sociálního zařízení, odpočinek a stravování v souladu se Zákoníkem práce.
4. Pokud je asistent zařazen do asistenčního týmu, má právo před vytvořením rozpisu služeb sdělit své požadavky na rozvržení služeb v následujícím měsíci.

Oblasti možného porušování práv uživatele

- Asistent přichází k uživateli jindy (dříve nebo později) než ve sjednanou dobu. Při dřívějším příchodu je porušeno právo na soukromí uživatele. Při pozdním příchodu je narušen zavedený režim uživatele. Je důležité přicházet k uživateli přesně v dobu sjednanou v jeho náplni práce.
- Asistent nebo pracovník projektu vstupuje do bytu uživatele bez ohlášení. Je porušeno právo na soukromí. Asistent, i když má klíče, vždy před vstupem do bytu uživatele zazvoní (zaklepe) a ohlásí svůj příchod. Respektuje tak právo na soukromí uživatele. Uživatel může

- mít s asistentem dohodnuto, že asistent vchází bez upozornění.
- Asistent přivede do obydlí uživatele třetí osobu bez jeho vědomí. Je porušeno právo na soukromí. Taková návštěva může proběhnout pouze s výslovným souhlasem uživatele.
 - Asistent zůstává v místnosti během intimní hygieny uživatele, telefonování, návštěvy, hovorů s rodinnými příslušníky apod. Je porušeno právo na soukromí a intimitu. Asistent musí opustit místnost na nezbytnou dobu a poskytnout tak uživateli prostor pro jeho potřeby, pokud uživatel nechce jinak.
 - Asistent dělá úkony za uživatele bez jeho aktivního zapojení. Je porušeno právo uplatňovat vlastní vůli a být sám sebou. Asistent motivuje uživatele k aktivnímu životu, úkony provádí za aktivní účasti uživatele.
 - Asistent provádí úkony bez vědomí uživatele, svévolně odchází do jiné místnosti, opouští byt bez vědomí uživatele apod. Je porušeno právo uživatele jednat na základě vlastního rozhodnutí. Asistent je povinen respektovat rozhodnutí uživatele a vlastní návrhy jednání s ním vždy konzultovat. Konečné rozhodnutí je vždy na uživateli. Asistent se nesmí svévolně pohybovat po bytě uživatele, aniž by byl k tomu vyzván. Opuštěním bytu vystavuje uživatele ohrožení nedovolání se pomoci v případě potřeby. Odchod asistenta je vždy dohodnut oběma stranami.
 - Asistent svévolně zasahuje do chodu domácnosti uživatele. Je porušeno právo na soukromí uživatele a právo rozhodovat o svém životě. Asistent je povinen respektovat uspořádání domácnosti uživatele a zavedené zvyky či režim. Bez souhlasu uživatele nezasahuje žádným způsobem do uspořádání věcí a vrací je vždy na stejné místo. Rovněž respektuje časový harmonogram, který si uživatel pro svůj každodenní život zvolil.
 - Uživatel se nedovolá asistenta smluveným znamením. Uživatel je zanechán bez pomoci, což může vést k ohrožení na životě. Asistent musí být v pracovní době vždy připraven reagovat na smluvené znamení. V určitých případech, kdy lze předpokládat, že z objektivních příčin nelze být na dosah, upozorní asistent uživatele na tuto skutečnost a časově ji ohraničí.
 - Asistent tyká uživateli nebo jej nevhodně oslovuje, porušuje pravidla slušného chování, chová se nemorálně. Je porušeno právo být ostatními přijímán a respektován. Asistent vyjadřuje oslovením uživateli úctu, netyká uživateli, pokud se na tom nedohodli. Psychologické testy zjišťují morální předpoklady asistenta.
 - Asistent se chová vůči uživateli nadřazeně nebo nerespektuje rovnocenný partnerský vztah. Je porušeno právo na osobitost, respekt a autonomii. Asistent musí respektovat rozhodnutí uživatele. Může navrhnout jiná řešení, konečné rozhodnutí nechá na uživateli.
 - Pracovník organizace rozhodne zda bude asistent asistovat u uživatele. Je porušeno právo rozhodovat o vlastním životě. Uživatel má poslední slovo při výběru asistenta.
 - Pracovník organizace informuje uživatele pozdě nebo vůbec o důležitých změnách, např. Ve službách asistentů apod. Je porušeno právo na informace a kvalitní službu. Pracovník organizace musí uživatele informovat v nejbližším možném termínu.
 - V nočních hodinách může být snížena kontrola asistentů. Je porušeno právo na kvalitní službu. Uživatel zná číslo na pracovníka organizace, na které je možno kdykoliv zavolat a sdělit, že během služby vznikl problém.
 - Asistent odmítá uživatele doprovázet mimo místo poskytování služby. Je porušeno právo na osobní svobodu, svobodu volného pohybu a právo svobodné volby uživatele řídit svůj život. Rovněž může být porušeno právo respektovat uživatele jako rovnocenného partnera. Asistent je povinen provádět sjednané úkony, které jsou v náplni jeho práce. Sám se snaží motivovat uživatele k aktivnímu životu.
 - Asistent sděluje informace o uživateli dalším osobám. Je porušeno právo na soukromí. Asistent se zavázal dodržovat etický kodex organizace a mlčenlivost.

Organizace v Brně poskytující osobní asistenci:

Liga vozičkářů
Domov pro mne
Diecézní charita
Apla
Paracentrum Fenix
Eliada
Hewer o.s.

Asistent pedagoga

Postavení asistenta pedagoga upravuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Asistent pedagoga je podle § 2 tohoto zákona pedagogický pracovník. Je zaměstnancem školy a působí ve třídě, v níž je začleněn žák (nebo žáci) se speciálními vzdělávacími potřebami (*Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami jsou považováni žáci se zdravotním postižením – tělesným zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami a specifickými poruchami učení nebo chování, žáci se zdravotním znevýhodněním – zdravotně oslabení, dlouhodobě nemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování a žáci se sociálním znevýhodněním – žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu. Patří sem i okruh žáků nadaných a mimořádně nadaných*). Asistent pedagoga není „k ruce“ pouze začleněnému žákovi, ale je vedle učitele dalším pedagogickým pracovníkem, který pomáhá zajišťovat plynulý chod výuky, spolupracuje s učitelem a po domluvě s ním věnuje pozornost podle potřeby také ostatním žákům ve třídě.

Tento zákon stanovuje i požadavky na odbornou kvalifikaci asistentů pedagoga. Podle § 20 získává asistent pedagoga odbornou kvalifikaci:

- vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,
- středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,
- středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky, nebo
- základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízením dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Jinými slovy, pokud máte vysokoškolské, vyšší odborné nebo středoškolské vzdělání se zaměřením na studium pedagogiky, splňujete kvalifikační požadavky a můžete práci asistenta pedagoga vykonávat. Podporováno je pak následné absolvování kurzů pro asistenty pedagoga akreditovaných v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP). Jsou to kurzy

tzv. Rozšiřující a asistenti pedagoga si z nich mohou vybrat podle tématu, hodinové dotaze, místa realizace či poplatku za kurz.

Pokud zájemce o práci asistenta pedagoga nemá pedagogické vzdělání, musí podle § 4 vyhlášky č. 412/2006Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005Sb., splnit studium v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin. Časový plán studia je 80 hodin přímé výuky (přednášky a semináře) a 40 hodin pedagogické praxe ve škole, školských zařízeních a spolupracujících institucích. Studium je ukončeno závěrečnou zkouškou před komisí. Absolvent po úspěšném absolvování obdrží osvědčení.

Dne **1. září 2012** vstoupila v platnost novela zákona č. 198/2012 Sb. o pedagogických pracovnících, kterou se mění zákon č. 563/2004 Sb. Novela se mj. dotýká asistentů pedagoga, a to konkrétně úrovně jejich dosaženého vzdělání.

Od 1. září 2012 vymezuje zákon 2 kategorie asistentů pedagoga:

- Do první skupiny spadají asistenti působící ve třídách, ve kterých se vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami nebo ve školách podporujících inkluzivní vzdělávání. Tito asistenti musí od 1. září 2012 mít minimálně střední vzdělání ukončené maturitou, přičemž střední škola nemusí být pedagogického směru. Střední vzdělání by mělo být doplněno studiem pedagogiky nebo studiem pro asistenty pedagoga. Předchozí znění zákona umožňovalo vykonávat tuto profesi i se základním vzděláním spolu s absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga.
- Druhou kategorií asistentů pedagoga jsou ti, kteří působí v této profesi při školských zařízeních (např. školní družiny nebo kluby). Takoví asistenti splňují kvalifikační požadavky i se základním vzděláním. Nicméně i v tomto případě musí být základní vzdělání doplněno o příslušný akreditovaný kurz.

Na samotném vzdělávání se nic nemění. Zákon pouze začal místo „akreditovaného kurzu pro asistenty pedagoga“ používat termín „studium pro asistenty pedagoga“, čímž sjednotil pojmy se stejnojmenným §4 (nezměněné) vyhlášky 317/2005 Sb.

Podle přechodného ustanovení čl. II osobě, která splnila kvalifikační předpoklady podle požadavků účinných do 31.8. 2012, zůstává kvalifikace a může profesi asistenta pedagoga vykonávat dál.

Žádost o asistenta do školy je také jedním z důvodů, proč rodiče vyhledávají poradenské zařízení. Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, který je zaměstnancem školy, a finance na něj přicházejí z krajských prostředků. Situace je v každém kraji jiná, ale obecně platí, že finance zoufale nedostačují a málo dětí dostane asistenta pedagoga na takovou dobu, která by byla pro ně optimální. Osobní asistent je něco jiného – jde o sociální službu, obvykle hrazenou alespoň částečně rodiči – a osobní asistenti primárně nejsou určeni pro působení ve škole. Mohou tam ale se souhlasem ředitele školy působit, i jako zaměstnanci jiné organizace, obvykle ale není jednoduché najít organizaci, která by toto zprostředkovala.

Asistenta pedagoga opět musí doporučit školské poradenské zařízení, nestačí žádné lékařské doporučení ani doporučení klinického logopeda či psychologa. Školské poradenské zařízení v tomto případě plně zodpovídá za doporučení nebo nedoporučení asistenta, tedy může dojít k situaci, že asistenta nedoporučí, i když rodiče i škola ho chtějí a kladně se vyjádří i např. ošetřující lékař dítěte. Poradenští pracovníci musejí v této otázce postupovat skutečně zodpovědně – mít na mysli potřeby dítěte, konkrétní možnosti vybrané školy, ale také to, aby asistent nebyl doporučen zbytečně. Je sice naprostá pravda, že v podstatě v každé třídě by „se hodil“ další pedagogický pracovník, který by pomáhal určitému dítěti i dalším slabším žákům, ale instituce asistenta pedagoga, tak jak je definována ve vyhláškách a zákonech, tento výklad neumožňuje a asistent pedagoga by měl být

doporučován jen těm dětem, které ho skutečně potřebují, a na takovou dobu, na jakou je to nezbytně nutné.

Pokud poradenské zařízení asistenta doporučí, škola si ve stanoveném termínu podá žádost. Není tím ovšem zaručeno, že kraj škole peníze skutečně poskytne. Pokud ano, hledání vhodného pracovníka je v kompetenci ředitele školy, nikoliv rodičů nebo poradenského zařízení, i když samozřejmě mohou řediteli vhodnou osobu doporučit.

Pracovní náplň asistenta pedagoga na Základní škole speciální

- spolupracuje s vyučujícími na plánování a přípravě činnosti
- vykonává výchovnou a vzdělávací činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele zaměřenou na specifické výchovné a vzdělávací potřeby žáka nebo žáků
- pod vedením vyučujícího individuálně pracuje s jednotlivými žáky nebo skupinou žáků
- pomáhá těžce zdravotně postiženému žákovi nebo žákům při přípravě a úklidu pomůcek ve všech předmětech
- pomáhá těžce zdravotně postiženému žákovi nebo žákům při manipulaci s kompenzačními pomůckami
- pomáhá těžce zdravotně postiženým žákům při úklidu pracovního místa
- sebevzdělává se prostřednictvím odborné literatury, aktivně získává praktické dovednosti pod vedením speciálních pedagogů
- cíleně působí na vytváření základních životních návyků žáka nebo žáků tj. návyků pracovních, hygienických a společenských
- cíleně působí na zkvalitnění společenského chování žáků
- podílí se na budování náhradních komunikačních systémů u žáků s těžkou poruchou komunikace

Rozdíly		
	Osobní asistent	Asistent pedagoga
Resort	MPSV	MŠMT
Legislativa	Zákon 108/2006 Sb. O sociálních službách	Zákon 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících
Kvalifikace	Není stanovena	Dle zákona 563/2004 Sb.
Zaměstnavatel	Neziskové organizace, uživatelé	Škola
Pracoviště	Dle požadavků uživatele	Ve škole
Financování	Soukromě či neziskové organizace	Z kraje
Kdo žádá o asistenta	Uživatel či zákonný zástupce	Ředitel školy se souhlasem rodičů
Kdo schvaluje as.	Uživatel či zákonný zástupce	Školské poradenské zařízení (PPP)
Pro koho je asistent	Pouze pro uživatele	I pro ostatní žáky ve třídě